

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх
справ
Факультет № 1
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри теорії та історії держави і права
протокол № 9 від 15.08.2023
Завідувач кафедри

Ігор ЛОГВИНЕНКО

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА (ОК.5)

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кафедра теорії та історії держави і права (http://univd.edu.ua/uk/dir/1354/kafedra-teorii-ta-istorii-derzhavy-i-prava)
Контактний телефон	+38 (057)7398-128 (роб.)
E-mail	kaftdp1f@gmail.com
ЛЕКТОР (ЛЕКТОРИ)	
	Невзоров Ігор Львович, професор кафедри теорії та історії держави і права, кандидат юридичних наук kaftdp1f@gmail.com Лекційний потік: факультети № 2, № 3
	Слинько Дмитро Вікторович, професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, професор dimasdv1974@gmail.com Лекційний потік: факультети № 1, № 4
Назва освітньо-професійної програми	262 Правоохоронна діяльність (поліцейські)
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	26 Цивільна безпека
Спеціальність	262 Правоохоронна діяльність

Статус дисципліни	Обов'язкових компонент освітньо-професійної програми (вивчається у першому семестрі).
Мета вивчення дисципліни	Оволодіння здобувачами вищої освіти системою загальнотеоретичних сучасних знань про основні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права, а також формування у здобувачів вищої освіти професійної правової культури, орієнтованої на загальнолюдські ідеали і цінності та методологічних, базових основ наукового розуміння держави і права, державно-правових явищ, розвитку правового мислення.
Завдання вивчення дисципліни	Пізнання та засвоєння здобувачами вищої освіти основних понять про державу та право, їх сутність, структуру та призначення у системі державотворення; вироблення компетенцій щодо аналізу та застосування отриманих знань; розвиток у здобувачів вищої освіти навиків самостійної творчої роботи при закріпленні теоретичних знань у ході вивчення дисципліни.
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	3 кредити ECTS (загальний обсяг – 90 год.) 3 них: -аудиторна робота: 44 год. для денної форми навчання або 30 год. для заочної форми навчання, з них: самостійна робота: 46 год для денної форми навчання або 60 год для заочної форми навчання
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання –денна, заочна. Види навчальних занять: - лекції: 22 год. для денної форми навчання або 10 год. для заочної форми навчання; - семінарські заняття: 22 год. для денної форми навчання або 20 год. для заочної форми навчання.
Самостійна робота	Опрацювання рекомендованої літератури, підготовка тез доповідей до конференцій.
Індивідуальні завдання	Цільові виступи
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук, проектор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Мова викладання	Українська
Контроль	Поточний та підсумковий контроль Поточний: опитування на практичних заняттях; участь в дискусіях, веб-квестах, обговоренні доповідей, цільових виступів; підготовка цільових

	<p>виступів та доповідей, тестування, виконання самостійних робіт. Критерії оцінки поточного контролю викладач повідомляє на першому занятті та перед кожними оцінюванням.</p> <p>Підсумковий контроль: екзамен</p>
<p>Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)</p>	<p>Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні знати :</p> <p>1) на понятійному рівні: основи теоретико-правових положень, що стосуються виникнення, становлення, розвитку та функціонування держави і права; основи юридичних понять і категорій;</p> <p>2) на фундаментальному рівні: особливості державно-правових явищ та основних юридичних понять і категорій;</p> <p>3) на практично-творчому рівні: правові основи тлумачення норм права; особливості застосовування правових приписів при виконанні своїх службових повноважень; основні принципи законності та правопорядку у суспільстві; форми і методи поширення правових знань серед населення; форми та порядок надання правової допомоги громадянам.</p> <p>ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК-5 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК-10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК-11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>

Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК-1. Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ правоохоронної діяльності; дотримання основних принципів реалізації правоохоронної функції держави.</p> <p>СК-3. Здатність професійно оперувати категоріально понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності.</p> <p>СК-4. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності.</p> <p>СК-5. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.</p>
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	
<p>Тема № 1. «Теорія держави і права як наука та навчальна дисципліна»</p> <p>Предмет теорії держави та права як науки та навчальної дисципліни.</p> <p>Місце теорії держави і права в системі наук та навчальних дисциплін.</p> <p>Методологія теорії держави та права. Прийоми та засоби дослідження у пізнанні державно-правових явищ. Логічні прийоми загальнотеоретичного пізнання держави і права (аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо).</p> <p>Функції теорії держави та права (методологічна, гносеологічна, евристична, онтологічна, прогностична, ідеологічна, політична та інші функції теорії держави і права).</p>	
<p>Тема № 2. «Походження держави і права»</p> <p>Організація влади і нормативне регулювання у первісному суспільстві (потестарна влада, соціальні норми первісного суспільства). Теорії (концепції) походження держави і права (теологічна, органічна, патріархальна, договірна, психологічна теорії походження держави і права, теорія насильства, марксистське розуміння природи держави і права, теорія природного права, історична школа права, теорія примирення).</p> <p>Загальні закономірності виникнення держави і права. Ознаки держави, що відрізняють її від самоврядування первісної общини. Ознаки права, що відрізняють його від соціальних норм первісної общини. Типологія держав (формаційний та цивілізаційний підходи). Особливості виникнення держав європейського та східного типів.</p>	
<p>Тема № 3. «Форма держави»</p> <p>Поняття форми держави. Її структура та основні риси.</p> <p>Форми державного устрою. Унітарна держава, її основні ознаки. Автономія в унітарній державі. Україна як унітарна держава.</p> <p>Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки.</p> <p>Форма правління. Особливості класифікації форм державного правління.</p>	

Види монархічних форм правління.

Види республіканських форм правління (управління) (парламентська, президентська, змішана республіка). Форма правління в Україні.

Державний (політичний) режим: поняття, види. Демократичний політичний режим: поняття, різновиди, основні ознаки. Антидемократичний режим: поняття, основні ознаки, різновиди..

Тема № 4. «Механізм та функції держави»

Поняття механізму держави. Поняття державного органу, його ознаки і поняття. Державна служба, посадова особа. Система державних органів за Конституцією України. Законодавчі, виконавчі та судові органи. Система контрольно-наглядових органів та система правоохоронних органів. Організація державної влади на місцях. Співвідношення системи державних органів та органів місцевого самоврядування в Україні.

Поняття та класифікація функцій держави (внутрішні та зовнішні). Функції сучасної Української держави та її державних органів. Функції держави, що набули своєї актуальності та значення саме під час умов воєнного стану. Правові форми діяльності держави (правотворча, правозастосовна, установча, контрольно-наглядова) в контексті функцій держави.

Тема № 5. «Правова держава. Громадянське суспільство»

Історія виникнення концепції правової держави (витоки правової держави в епоху античності; філософські погляди Е. Канта, Ш. Монтеск'є, Р. фон Моля, К.Т. Велькера на природу правової держави; погляди українських філософів та юристів, в т.ч. М. Драгоманова, С. Котляревського, М. Палієнка (кінець XIX — на початку XX ст.), із зазначеного питання). Поняття та основні ознаки правової держави. Безумовне визнання, законодавче закріплення, реальне здійснення і гарантування державою невід'ємних прав і свобод людини. Верховенство права. Теорія розподілу влад. Система стримувань і противаг.

Поняття, ознаки й зміст демократичної та соціальної держави. Україна як демократична та соціальна держава. Державна політика соціальної безпеки. Державна влада і забезпечення соціальної злагоди у суспільстві. Роль і місце держави у політичній системі. Наукові підходи до розуміння громадянського суспільства. Сучасні уявлення юристів про громадянське суспільство.

Тема № 6. «Поняття права. Норма права»

Об'єктивне (позитивне) право та його ознаки. Цінність права. Нормативність, системність, правова (формальна) визначеність, вольовий характер, загальна обов'язковість, гарантованість державою. Об'єктивне та суб'єктивне право, системність права. Право, як міра певної поведінки. Природне та позитивне право. Соціальна справедливість, свобода та їх міра як сутність права.

Соціальне призначення та функції права. Загально-соціальні (виховна, інформаційна, орієнтаційна, оцінювальна) та спеціально-соціальні (юридичні) функції права (регулятивно-статична та регулятивно-динамічна, охоронна).

Принципи в праві: їх поняття та класифікація. Загально-правові та міжгалузеві принципи. Право та закон: їх співвідношення.

Поняття норми права та її основні ознаки. Види норм права (регулятивні та охоронні, поділ норм права, за способом та методом правового регулювання,

матеріальні та процесуальні норми права). Класифікація норм права за рівнем їх нормативності: норми-цілі, норми-дефініції, норми-принципи та ін. Колізійні норми.

Структура норми права (гіпотеза, диспозиція, санкція). Способи викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів.

Тема № 7. «Джерела права. Нормотворчість»

Поняття форми (джерела) права. Первинні та вторинні джерела права. Правовий (судовий, адміністративний) прецедент. Прецедент Європейського Суду з прав людини та його місце в правовій системі України. Правовий звичай: основні ознаки та особливості. Нормативно-правові договори. Правова доктрина (положення юридичної науки, наукові коментарі до текстів законодавства тощо).

Нормативно-правовий акт: поняття та ознаки. Юридична сила нормативно-правових актів.

Закон, класифікація законів в Україні. Конституція держави – основа правової системи суспільства. Кодекс як різновид закону. Найвища юридична сила Конституції України та вища юридична сила закону. Система підзаконних нормативно-правових актів. Нормативно-правові акти Президента, Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти, що видаються центральними органами виконавчої влади. Чинність нормативно-правових актів у часі, у просторі та за колом осіб.

Нормотворчість та правоутворення. Ознаки, принципи, функції нормотворчості. Нормотворчість та інші види юридичної діяльності. Стадії та етапи створення юридичних норм. Особливості нормотворчої техніки.

Тема № 8. «Система права та система законодавства.

Тлумачення норм права»

Поняття, основні ознаки і структура системи (галузь, підгалузь, інститут та норма права, як структурні елементи системи права) права. Принципи побудови системи права.

Система права та правова система: співвідношення понять.

Предмет і метод правового регулювання як підстави розподілу норм права по галузях. Публічне та приватне право. Матеріальне і процесуальне право. Правовий режим: поняття, ознаки. Правовий режим воєнного стану: порядок введення, припинення та скасування. Органи влади в умовах воєнного стану.

Система законодавства: поняття, основні риси та структура. Співвідношення системи права та системи законодавства. Чинники формування та розвитку системи законодавства, а також співвідношення норм міжнародного і національного права.

Тлумачення норм права, його основні риси, елементи та цілі. Види та способи тлумачення юридичних норм. Засоби тлумачення норм права, поняття та основні риси. Акти тлумачення права (інтерпретаційні акти), їх види та юридичні властивості.

Тема № 9. «Правові відносини. Права людини і громадянина, правовий статус, гендер»

Поняття та основні ознаки, види правових відносин. Склад (структура) правових відносин. Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність фізичних осіб. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність. Поняття та ознаки юридичної

особи. Правосуб'єктність юридичної особи. Держава як суб'єкт правових відносин. Об'єкти правових відносин: поняття та ознаки. Зміст правовідносин. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів: дії та події, юридичні вчинки та юридичні акти, матеріальні та процесуальні юридичні факти.

Людина, особа, громадянин. Правовий статус особи. Система прав, свобод людини і громадянина за Конституцією України. Юридичні обов'язки людини і громадянина, їхні види. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану.

Гендерні аспекти у праві, реалізація принципу гендерної рівності в діяльності органів Національної поліції.

Тема № 10. «Реалізація права»

Поняття та основні ознаки реалізації норм права. Форми безпосередньої реалізації права: використання, виконання, дотримання.

Застосування юридичних норм як правова форма діяльності держави: поняття, ознаки. Підстави застосування юридичних норм. Суб'єкти правозастосування.

Правозастосовний процес та його основні стадії. Основні вимоги правильного застосування норм права. Акт застосування норми права: поняття і ознаки. Види актів застосування права. Відмінність актів застосування норм права від нормативно-правових актів.

Тема № 11. «Правозначуща поведінка. Юридична відповідальність»

Поняття та ознаки правової поведінки. Особливості структури (складу) правомірної поведінки. Об'єктивна та суб'єктивна сторони правомірної поведінки. Мотивація правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Професійна правова поведінка поліцейського.

Поняття та ознаки правопорушення. Склад правопорушення.

Поняття та ознаки юридичної відповідальності.

Види, функції та принципи юридичної відповідальності за законодавством України. Корупційне правопорушення та правопорушення пов'язане з корупцією.

Підстави настання юридичної відповідальності. Підстави виключення та звільнення від юридичної відповідальності.

Юридична відповідальність та права людини. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини та громадянина.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН. 11. Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів;
- підсумковий контроль - 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Оцінка за аудиторну роботу

	<p>визначається як середнє арифметичне балів, які ним отримані на семінарських заняттях (здобувач має отримати не менш 5 позитивних оцінок) з коефіцієнтом 5. Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які отримані здобувачем за: реферати (здобувач має підготувати не менш 2 проектів) з коефіцієнтом 5.</p> <p>Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, які отримані здобувачем протягом семестру, та балів, які набрані на підсумковому контролі (іспиті).</p>
--	--

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
80-84			

75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
65 – 69			
60 – 64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	F X	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Наука «теорія держави і права», її предмет, методологія пізнання.
2. Функції теорії держави та права та її місце в системі юридичних наук.
3. Система юридичних наук.
4. Первісний лад: структура, організація соціальної влади.
5. Основні теорії виникнення держави.
6. Поняття держави, її основні ознаки.
7. Сутність держави.
8. Тип держави. Формаційний та цивілізаційний підходи до його визначення.
9. Функції держави: поняття, види, правові форми здійснення.
10. Функції держави, що набули значення в умовах воєнного стану.
11. Поняття і ознаки громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства і держави.
12. Політична система суспільства: поняття, структура.
13. Місце держави в політичній системі суспільства.
14. Поняття державного суверенітету, його співвідношення з суверенітетом народу і суверенітетом нації. Україна як суверенна держава.
15. Поняття та ознаки демократичної держави. Україна як демократична держава.
16. Поняття та ознаки соціальної держави. Україна як соціальна держава.
17. Поняття та ознаки правової держави. Україна як правова держава.
18. Система стримувань і противаг за Конституцією України.
19. Форма держави: поняття, структура.
20. Форма державного правління: поняття, види.
21. Республіка як форма державного правління: поняття, види.
22. Особливості республіканського правління в Україні.
23. Форма державного устрою: поняття, види. Державний устрій України.
24. Унітарна і федеративна держава: поняття, ознаки, види.
25. Поняття та основні види державного (політичного) режиму.
26. Політичний режим в Україні.
27. Механізм держави: поняття, ознаки, структура.
28. Особливості діяльності та функціонування вищих органів держави в умовах воєнного стану.
29. Орган держави: поняття, ознаки, компетенція. Класифікація державних органів.
30. Місцеве самоврядування в Україні: поняття, суб'єкти.
31. Теорія розподілу влад, її реалізація в сучасних країнах світу.
32. Соціальні норми у первісному ладі. Виникнення права.
33. Поняття об'єктивного і суб'єктивного права, їх співвідношення.
34. Функції права: поняття, види.
35. Соціальна цінність права. Співвідношення права і закону.
36. Принципи права: поняття, види, значення в юридичній діяльності.
37. Принцип верховенства права.

36. Співвідношення національного і міжнародного права.
37. Система права: поняття, структура.
38. Поняття галузі та інституту права. Критерії (підстави) розподілу норм права по галузям права.
39. Публічне і приватне право.
40. Система законодавства: поняття, структура.
41. Співвідношення системи законодавства і системи права.
42. Поняття і форми систематизації законодавства.
43. Правовий режим: поняття, ознаки.
44. Правовий режим воєнного стану: порядок введення, припинення та скасування.
45. Норми права: поняття, ознаки.
46. Структура норми права.
47. Способи викладення норм права в статтях нормативно-правових актів.
48. Норма права і стаття закону, їх співвідношення.
49. Поняття правотворчості, її функції та основні принципи.
50. Стадії та види правотворчості.
51. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки.
52. Поняття юридичної сили нормативно-правового акту, їх види за юридичною силою.
53. Закон: поняття, ознаки, види.
54. Підзаконні нормативно-правові акти: поняття, класифікація.
55. Дія нормативно-правових актів у часі.
56. Дія нормативно-правових актів у просторі та щодо кола осіб.
57. Нормативні акти центральних органів виконавчої влади.
58. Тлумачення норм права: поняття, причини, мета, способи.
59. Буквальне, розширювальне, обмежувальне тлумачення норм права.
60. Офіційне та неофіційне тлумачення норм права: поняття, види.
61. Акти офіційного тлумачення норм права: поняття, види.
62. Форми (джерела) права: поняття та види.
63. Нормативно-правовий договір як джерело права.
64. Судовий прецедент як джерело права. Прецеденти Європейського суду з прав людини, їх значення для правової системи України.
65. Поняття реалізації норм права. Форми безпосередньої реалізації норм права.
66. Застосування норм права: поняття, ознаки.
67. Основні стадії застосування норм права.
68. Акт застосування норм права: поняття, ознаки, види.
69. Прогалини у праві: поняття, засоби їх подолання.
70. Правовідносини: поняття, основні ознаки, види.
71. Склад (структура) правовідносин.
72. Суб'єктивні права та юридичні обов'язки: поняття, структура.
73. Суб'єкти правовідносин, їх види. Держава як суб'єкт правовідносин.
74. Правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб: поняття, склад.
75. Поняття та види об'єктів правовідносин.

76. Юридичні факти: поняття і класифікація. Фактичний склад.
77. Правовий статус: поняття та види.
78. Реалізація принципу гендерної рівності в діяльності органів Національної поліції.
79. Основні напрямки діяльності Національної поліції по забезпеченню реалізації прав і обов'язків особи в Україні.
80. Права людини в умовах воєнного стану.
81. Правомірна поведінка: поняття, ознаки, види.
82. Правопорушення: поняття, ознаки та види.
83. Зловживання правом: поняття, ознаки, види.
84. Склад правопорушення: поняття, структура.
85. Юридична відповідальність: поняття, ознаки.
86. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції.
87. Поняття та види юридичної відповідальності.
88. Принципи юридичної відповідальності. Загальнотеоретична характеристика принципів юридичної відповідальності.
89. Підстави звільнення та виключення від юридичної відповідальності.
90. Підстави настання юридичної відповідальності.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна та наукова література:

1. Бурдін М. Ю., Логвиненко І. А., Лазарєв В. В. Теорія держави та права у визначеннях та схемах : довідник. Харків : ХНУВС, 2021. 108 с.
2. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.
3. Теорія держави і права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 320 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Атаманова Н. В. , Тицька Я. О. Теоретико-правові аспекти реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в демократичному суспільстві. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 1. С. 3-6.
2. Гетьман Є. А. , Мерник А. М. , Шаповал Р. В. Відносні права людини в умовах особливих правових режимів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29, № 1. С. 26-38.
3. Губанов О. Питання балансування свободи вираження поглядів і безпекових факторів під час воєнного та надзвичайного стану. *Право України*. 2022. № 8. С. 95-107.
4. Гринчак А. А., Гринчак С. В. Особливості функціонування вищих державних органів в умовах надзвичайного (воєнного) стану в європейських країнах: конституційно-правове регулювання. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 158. С. 6-28
5. Довганіч В. А. Особливості реалізації правової ідеології у правосвідомості та правовій культурі: історико-правова ретроспектива. *Прикарпатський юридичний*

вісник. 2023. № 2. С. 3-7.

6. Іванов І. В., Супрун В. М. Міжнародні та європейські стандарти дотримання принципу гендерної рівності в умовах воєнного стану: соціально-правовий аспект. Наукові записки: Сер. Право. 2023. Вип. 14. С. 21-26.

7. Іванченко О. М. Легітимність та легітимація закону як фактори державної правотворчості. Актуальні проблеми держави і права. 2023. № 97. С. 90-96.

8. Коба М. М., Коба О. В. Соціально-економічні права: проблеми розуміння та реалізації. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Вип. 1. С. 8-12.

9. Кобко-Одарій В. С. Правовий менталітет молоді (на прикладі молоді українського народу). Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 1. С. 3-8.

10. Ковальчук В., Токарська А. Філософія діалогу державі і суспільства. Право України. 2022. № 5. С. 124-134.

11. Ковбаса В. М., Кусько Р. В., Дрозд Т. В. Діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану: окремі проблемні питання. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 245-248.

12. Корелова В., Рябченко Я., Солодка А. Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій. Проблеми законності. 2023. Вип. 161. С. 119-138.

13. Корольова Ю. В. Джерела права в аспекті правоутворення. *Право і суспільство*. 2016. № 3. С. 22–26.

14. Косович В. Напрямок дії нормативно-правових актів у часі: необхідність нормативного визначення. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2023. № 76. С. 3-8.

15. Костецький С. С. Сутність принципу верховенства права. Наукові записки. Серія : Право. 2022. № 13. С. 23-27.

16. Лепеха В. О., Пряміцин В. Ю. Свобода як цінність в умовах правового режиму воєнного стану. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 1. С. 13-17.

17. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2. С. 27–35.

18. Лялюк О. Правове регулювання компетенції місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні. Проблеми законності. 2023. Вип. 160. С. 6-23.

19. Магновський І. Й. Конституційність нормативних актів крізь призму верховенства Основного Закону держави. Наукові праці НУ ОЮА. 2023. Т. XXXII. С. 85-93.

20. Магновський І. Й. Концепт природних прав людини в контексті природного права в національній науковій думці. Наукові праці НУ ОЮА. 2022. Т. XXXI. С. 48-56.

21. Маєтний М. І. Правові підстави для обмеження прав і основних свобод людини в умовах воєнного стану. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 2. С. 13-17.

22. Мерник А. М., Зінченко О. В. Теоретико-правовий аспект обмеження окремих прав людини в умовах особливих правових режимів. Вісник Національної академії правових наук України. 2022. Т. 29, № 2. С. 105-118.

23. Невзоров І. Л. Щодо подальших перспектив інновації законодавчої основи

нормотворчості. Право і безпека. 2022. № 1(84). С. 165-180.

24. Панов М. Правова доктрина та її значення для практики правотворення, правозастосування і розвитку юридичної науки: методологічні аспекти дослідження. Право України. 2022. № 1. С. 9-23.

25. Погрібний І. М. Генеза складу правових відносин. Право і безпека. 2022 № 3(86). С. 160-170.

26. Полєва Я. В., Дергачов Є В. Правовий нігілізм: теоретичний та практичний аспекти. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 1. С. 18-22.

27. Рабінович П., Наконечна А. Потребовий підхід у дослідженні правових явищ: вітчизняний та іноземний досвіди. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2022. № 74. С. 23-30.

28. Рабінович П., Рабінович С., Панкевич О. Праворозуміння – концептуально-методологічний фундамент формування та розвитку правової доктрини (за матеріалами журнальної дискусії 2021–2023 рр.). Право України. 2023. № 3. С. 18-34.

29. Раданович Н. М. Загальнодозвільний тип юридичного регулювання в Україні: суб'єктна характеристика. Прикарпатський юридичний вісник. 2023. № 2. С. 16-22.

30. Соболю Є. Ю., Габелко В. О. Суспільний розвиток: співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів. Наукові записки. Серія : Право. 2022. № 12. С. 4-9.

31. Терещук М. М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. «*Jurnalul juridic national: teorie și practică*». 2015. № 2. С. 18–21.

32. Теплюк М., Ющик О. Характеристика об'єкта як необхідна умова правового регулювання. Право України. 2022. № 12. С. 26-36.

33. Фасій Б. В. Правозастосовний та судовий розсуд у приватному та публічному праві. Актуальні проблеми держави і права. 2022. № 96. С. 100-106.

34. Флоря А. Р., Лісна І. С. Судовий прецедент у правовій системі США. *Право та державне управління*. 2017. № 4 (29). Т. 1. С. 33–37.

35. Яїцька Д. І. Особливості участі громадян у публічному управлінні в умовах воєнного стану в Україні. Проблеми законності. 2022. Вип. 158. С. 29-46.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради України;

3. Акт від 24.08.1991 № 1427-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.

4. Декларація про державний суверенітет України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.

5. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
7. Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.
8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
9. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.
10. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 24.02.2014 № 794-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.
11. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
12. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.
13. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
14. Про національну безпеку: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
15. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
16. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
17. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
18. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 №776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05. 2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
20. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2011. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
21. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
22. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
23. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України у чинній редакції від 31.03.2023 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
24. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

Інформаційні ресурси в інтернеті:

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>.
5. Офіційна сторінка МВС України у мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/mvs.gov.ua>.
6. Бібліотечний портал ХНУВС. URL: <https://lib.univd.edu.ua/>.
7. Офіційна сторінка Європейського суду з прав людини українською мовою. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>.
8. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/index.php>.
9. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/>.
10. Офіційний сайт судової влади в Україні. URL: <https://court.gov.ua/>.